

INGLIZ TILINI O‘QITISH VA O‘RGANISHNI SAMARALI TASHKIL ETISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH

Islomov O‘tkirjon Axrorjon o‘g‘li,

Dehqonov Botirali Akbarovich,

Komilov Javohir Kozimjon o‘g‘li,

Ortiqov Uktamjon Xudoyberdiyevich

Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti

Qo‘qon filiali o‘qituvchilari

ANNOTATSIYA

Zamonaviy texnologiyalarning rivojlanishi hayotimizning barcha jabhalarini, jumladan, ta‘limni ham misli ko‘rilmagan darajada o‘zgartirdi. Butun dunyo hukumatlari axborot texnologiyalari infratuzilmasi va tizimlarini takomillashtirish hamda ta‘lim texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish uchun ta‘limga katta mablag‘ sarflab, ta‘limga texnologiyalarni joriy etishga katta ahamiyat bermoqda. Ta‘limga zamonaviy texnologiyalarni integratsiya qilishning qaytarib bo‘lmaydigan tendentsiyasiga aylandi. Turli darajadagi o‘qituvchilardan o‘qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish malakasiga ega bo‘lish talab etiladi.¹

Kalit so‘zlar: *Ingliz tili; texnologiya; o‘qitish; o‘rganish.*

Kirish

Ushbu maqolada ingliz tili ta‘limida zamonaviy texnologiyalardan foydalanishning nazariy jihatlari, an‘anaviy o‘qitish usullarining kamchiliklari hamda ingliz tilini chet tili sifatida o‘qitish va o‘rganishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari tahlil qilinadi. Ingliz tilini o‘qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanishning afzalliklariga oid Web of Science va SCOPUS jurnallarida chop etilgan avvalgi tadqiqotlar va konferentsiya materiallari ingliz tili o‘qituvchilari uchun o‘qitishda zamonaviy texnologiyalarni integratsiyalash uchun havola sifatida muhokama qilinadi. Ushbu maqolaning maqsadi ingliz tili o‘qituvchilari va pedagoglariga ingliz tili ta‘limida zamonaviy texnologiyalardan foydalanishning ilmiy jihatlari va afzalliklari haqida yaxshiroq tushuncha berish va ingliz tili o‘qituvchilarini zamonaviy texnologiyalarni o‘qitish amaliyotiga

¹ ISTE National Educational Technology Standards for Teachers.
http://cnets.iste.org/teachers/t_stands.html

integratsiya qilishga undashdir. Bundan tashqari, ushbu maqola zamonaviy texnologiyalarni ta'lim muassasalariga samarali integratsiyalashuviga ta'sir qiluvchi omillarni ko'rib chiqadi va ta'lim siyosatini ishlab chiquvchilarga zamonaviy texnologiyalarni ta'limga samarali integratsiya qilish haqida ma'lumot beradi.

Zamonaviy texnologiyalarning rivojlanishi ta'limda katta o'zgarishlarni keltirib chiqardi, bu o'qitish muhiti, o'qitish mazmuni, o'quv shakli va boshqalardagi o'zgarishlardan dalolat beradi. Ko'pgina tadqiqotlar zamonaviy texnologiyalar ta'lim natijalarini yaxshilashi mumkinligini ko'rsatdi. Shu sababli, butun dunyo hukumatlari zamonaviy texnologiyalarni ta'limga integratsiyalashuviga katta ahamiyat berishdi. Masalan, AQSH Ta'lim Departamenti kundalik shaxsiy va kasbiy hayotimizda qo'llaniladigan ilg'or texnologiyalarni o'quvchilarning bilim olishini yaxshilash uchun butun ta'lim tizimimizga tatbiq etishni maqsad qilgan "2010 yilgi ta'lim texnologiyalari milliy rejasi (NETP2010)"ni chiqardi; Buyuk Britaniya odamlarning ta'limda texnologiyadan foydalanish foydasi haqida xabardorligini oshirish uchun "Texnologiyalarni qo'llash strategiyasi va keyingi avlod o'quv kampaniyasi" ni boshladi; Xitoy, shuningdek, texnologiyani ta'limga integratsiyalashuvini kuchaytirish maqsadida "Ta'limni raqamlashtirishning o'n yillik rejasi (2011-2020)"ni ham e'lon qildi. Mavjud ta'lim siyosatiga ko'ra, ko'plab ta'lim texnologiyalari sinflarga joriy etilgan va o'qituvchilar o'quvchilarning akademik samaradorligini va texnologik savodxonligini oshirishga erishish uchun o'qitishda texnologiyani integratsiyalashga da'vat etiladi.

Ushbu maqola ingliz tilidagi ta'limni yaxshilash uchun zamonaviy texnologiyalardan foydalanishni taklif qilishga qaratilgan. Zamonaviy texnologiyalarning paydo bo'lishi va ta'limga olib keladigan zamonaviy texnologiyalarning afzalliklarini isbotlagan tadqiqotlar bizga ingliz tilini o'qitish va o'rganishning yanada samarali usuliga erishish uchun ingliz tili ta'limida zamonaviy texnologiyalardan foydalanishni taklif qiladi. Bundan tashqari, texnologiyani ingliz tilidagi ta'limga integratsiyalashning nazariy jihatlari va ingliz tilini o'qitish va o'rganishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari yoritilgan.

Tadqiqotda, asosan, zamonaviy texnologiyalarni ingliz tili ta'limiga integratsiyalashning nazariy asoslari, an'anaviy o'qitish usullarining kamchiliklari, ingliz tilini o'qitish va o'qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanishning afzalliklarini tahlil qilish orqali sifat metodologiyasi qabul qilingan. Ingliz tili ta'limi uchun zamonaviy texnologiyalardan foydalanish bo'yicha Web of Science va SCOPUS jurnallarida chop etilgan oldingi tadqiqot va konferentsiya materiallari qo'llab-quvvatlanadi.

Ko'p yillar davomida ko'plab mamlakatlarda ingliz tilini o'qitish usullari testga yo'naltirilgan o'qitish usullari deb nomlanuvchi an'anaviy bir tomonlama o'qitish usuli bilan tavsiflanadi. So'zlar, iboralar va birikmalar yodlash orqali o'rganiladi, bu esa o'rganish uchun og'ir yukdir ¹. Bundan tashqari, an'anaviy o'qitish rejimida til o'rganish uchun muhim bo'lgan haqiqiy ingliz tilida so'zlashuvchi muhit yo'q. Hozirgi vaqtda o'qituvchilar ingliz tilini o'qitishga yordam berish uchun zamonaviy texnologiyalardan foydalanadilar, bu talabalarga boy manbalarga ega bo'lish va chet el madaniyati bilan tanishish uchun ko'proq imkoniyatlarga ega bo'lish imkonini beradi, bu o'quvchilarning o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshiradi va o'z navbatida talabalarning ingliz tilini o'rganishga bo'lgan munosabatini o'zgartiradi. Zamonaviy texnologiyalar deganda axborotni olish, uzatish, tiklash, qayta ishlash va joylashtirish uchun kompyuterlar va zamonaviy aloqa vositalaridan foydalanadigan har qanday texnologiyalar tushuniladi. Ingliz tili ta'limiga kelsak, hozir sinflarda kompozitsiya, adabiyot, dekodlash, o'qishni tushunish, imlo, lug'at, grammatika, foydalanish, tinish belgilari, bosh harflar, aqliy hujum, rejalashtirish, fikr yuritish, konspekt, ma'lumotnomadan foydalanish, o'rganish ko'nikmalari, ritorika, qo'l yozuvi, drama, qisqasi, til san'atining har bir sohasi uchun yuqori ahamiyatga ega². So'nggi yillarda olib borilgan ko'plab tadqiqotlar zamonaviy texnologiyalar ingliz tilini o'qitish va o'rganishni yaxshilashi mumkinligini ko'rsatdi³. Umuman olganda, zamonaviy texnologiyalar ingliz tilini o'qitish va o'rganishda bir necha jihatdan foydali bo'lishi mumkin.

Zamonaviy texnologiyalar individual o'rganish imkonini beradi. O'qituvchilar o'quvchilarga video yoki o'quv materiallarini yuborishlari mumkin. Talabalar videolarni tomosha qilishlari va o'quv materiallarini o'z tezligida o'rganishlari mumkin. Ular istalgan vaqtda videolarni oldinga siljitishlari, orqaga o'tkazishlari yoki qayta ko'rishlari mumkin. Bu kam ma'lumotli talabalar uchun foydalidir. Ular o'qituvchining ma'ruzasini qayta-qayta tinglashlari mumkin, buni an'anaviy sinfda amalga oshirish mumkin emas. Xususan, darsga kela olmaydigan talabalar uchun texnologiya yordamida o'rganishiga yordam beradi. Bundan tashqari, telefonlarga yuklab olish mumkin bo'lgan turli xil ilovalar mavjud. Talabalar ulardan o'z ehtiyojlaridan kelib chiqib, ingliz tili lug'ati yoki grammatikasini o'rganish uchun

¹ Wang, X, Dostál, J. "Flipped class promoting oral English as foreign language teaching", In Proceedings of the 10th International Conference of Education, Research and Innovation (ICERI), vol.10, Spain. 2017, pp.3814-3820.

²Bruce, B, Levin, J. "Roles for new technologies in language arts: inquiry, communication, construction, and expression", In Jenson, J, Flood, J., Lapp, D., Squire, J. Eds. The handbook for research on teaching the language arts. NY: Macmillan. 2001

³ Wang, B.T., Teng, C.W., Chen, H.T. "Using iPad to facilitate English vocabulary learning" International Journal of Information and Education Technology, Vol. 5, No. 2. 2015, pp. 100-104.

foydalanishlari mumkin. Ba'zi ilovalar o'qish va tinglash qobiliyatlarini yaxshilash uchun foydali bo'lgan elektron kitoblarni taqdim etishi mumkin. Faqat internet mavjud bo'lsa, talabalar vaqt va joy chegarasiz o'qishlari mumkin.

Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ingliz tilini o'qitish va o'rganish samaradorligi va samaradorligini sezilarli darajada oshirishi mumkin, bu ko'plab tadqiqotlar bilan tasdiqlangan. Ta'limga zamonaviy texnologiyalarni integratsiyalash butun dunyo bo'ylab ta'limning milliy strategiyasiga aylandi. Biroq, zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish darsda texnologiyani joriy etishdan ko'ra ko'proqdir. Ya'ni, texnologiyaga ega bo'lish o'qitishda texnologiyaning muvaffaqiyatli integratsiyasini anglatmaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, maktablar texnologiyaga boy bo'lsa-da, ko'plab mamlakatlarda sinfda o'qitish hali ham an'anaviy o'qitish usullariga ega. Bu yangi poyabzal kiyishga o'xshaydi, lekin eski usulda yurish. Masalan, ko'pgina mamlakatlarda o'quv xonalari interfaol doskalar bilan jihozlangan. Biroq, ko'pgina o'qituvchilar ularni kurs dasturlarini taqdim etish uchun ishlatiladigan oddiy taqdimot vositalari sifatida qabul qilishadi. Bunday holda, sinfda o'qitish hali ham talabalarga emas, balki o'qituvchiga qaratilgan. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, o'qituvchilarning texnologik kompetensiyasi sinfda o'qitishda texnologiyadan samarali foydalanishga ta'sir qiluvchi asosiy omil hisoblanadi, chunki texnologiyaning o'zi ta'limga ta'sir eta olmaydi va uning ta'limga ta'siri faqat texnologiyadan foydalanishning bevosita amaliyotchisi bo'lgan o'qituvchi orqali amalga oshirilishi mumkin. Shu sababli, texnologiyadan faol sinfda o'qitish uchun samarali foydalanish uchun o'qituvchilarning texnologik kompetensiyasiga ahamiyat berish kerak. Pedagogik kadrlarni zamonaviy texnologiyalardan foydalanish malakasini oshirishga alohida e'tibor qaratish lozim. Buning uchun ta'lim siyosatini ishlab chiquvchilar, maktab rahbarlari, o'qituvchilar va o'qituvchilar va boshqalarning birgalikdagi sa'y-harakatlari kerak. Ta'lim siyosatini ishlab chiquvchilar va maktab rahbarlari o'qituvchilarni faqat texnologiya dasturiy ta'minoti va apparat vositalari haqidagi bilimlar o'rniga o'qitishni yaxshilash uchun texnologiyadan foydalanish bo'yicha o'qitish rejalarini amalga oshirishlari kerak. O'qituvchilar texnologiyaning o'qitishga olib kelishi mumkin bo'lgan foydasi va samaradorlikdan xabardor bo'lishlari va uni o'qitish amaliyotiga faol kiritishlari kerak. Shuni ta'kidlash kerakki, o'qituvchilar o'qitish jarayoniga rasmlar, tasvirlar, audio, videolar, animatsiyalar va boshqalarni olib kelish uchun texnologiyadan foydalanadilar, sinfdagi darslarni yanada samarali va qiziqarli qiladi, uning maqsadi o'qitish ehtiyojlariga xizmat qilish, ya'ni. nafaqat o'yin-kulgi uchun, balki o'rganish natijalarini yaxshilash. Ta'lim maqsadini va ushbu maqsadga erishish uchun texnologiyadan qanday qilib eng yaxshi foydalanish mumkinligini tushunish kerak.

Ushbu maqolada texnologiya integratsiyasining nazariy asoslari va ingliz tilini o'qitish va o'rganishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari muhokama qilindi. Zamonaviy texnologiyalar ingliz ta'limiga ko'p jihatdan foyda keltirishi mumkinligi sababli, ingliz tilini o'qitish va o'rganishga zamonaviy texnologiyalarni integratsiyalashgan holda an'anaviy o'qitish usullarini isloh qilish muhimdir. Texnologiyadan to'g'ri foydalanilsa, ingliz tili ta'limi samaradorligini sezilarli darajada oshirishi inkor etilmaydigan haqiqat bo'lsa-da, zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish o'qituvchilarning zamonaviy texnologiyalardan o'qitish maqsadlarida foydalanish bo'yicha bilimlarini o'z ichiga oladi. Shuning uchun o'qituvchilarning o'qitishdagi texnologik kompetentsiyasini oshirishga e'tibor qaratish lozim. Ayni paytda zamonaviy texnologiyalar yordamida ma'lumotlarga osongina erishish mumkin. Biroq, barcha ma'lumotlar talabalar uchun foydali emas, hatto ularning ba'zilari zararli. O'qituvchilar talabalarga qimmatli ma'lumotlarni aniqlash va tanlashda yordam berish uchun javobgardir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. ISTE National Educational Technology Standards for Teachers.
http://cnets.iste.org/teachers/t_stands.html
2. Wang, X, Dostál, J. "Flipped class promoting oral English as foreign language teaching", In Proceedings of the 10th International Conference of Education, Research and Innovation (ICERI), vol.10, Spain. 2017, pp.3814-3820.
3. Bruce, B, Levin, J. "Roles for new technologies in language arts: inquiry, communication, construction, and expression", In Jenson, J, Flood, J., Lapp, D., Squire, J. Eds. The handbook for research on teaching the language arts. NY: Macmillan. 2001
4. Wang, B.T., Teng, C.W., Chen, H.T. "Using iPad to facilitate English vocabulary learning"
International Journal of Information and Education Technology, Vol. 5, No. 2. 2015, pp. 100-104.